

PEDAGOJİK FORMASYON PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARI

Levent ERASLAN, Derya ÇAKICI

Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Kırıkkale

Özet

Fen-edebiyat fakültesi öğrencilerine öğretmenlik bilgi ve becerisi kazandırmak amacıyla pedagojik formasyon dersleri 2010-2011 öğretim yılından itibaren tekrar verilmeye başlamıştır. Böylece öğretmen yetiştirmede iki kaynak oluşmuş ve bu durum da çeşitli tartışmalara yol açmıştır. Bu tartışma konularından biri de Fen-edebiyat fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarıdır. Araştırmanın amacı, bu konudaki tartışmalara paralel olarak fen-edebiyat fakültesi öğrencilerinin öğrenim basamağı, cinsiyet, öğrenim görülen bölüm, mezun olunan lise, üniversiteye gelmeden önce yaşanan yerleşim birimi ve üniversite tercihinde eğitim fakültesinin yer alması veya alması gibi değişkenler ve 35 önermelik “Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği” ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları belirlemektir.

Araştırmanın çalışma grubunu 2010–2011 öğretim yılı güz döneminde pedagojik formasyon dersleri alan 214 öğrenci oluşturmuştur. Yapılan istatistiksel analizlerde öğrenci tutumlarının çeşitli değişkenlerde farklılaştığını saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Öğretmenlik mesleği, Fen-edebiyat fakültesi öğrencileri, Pedagojik Formasyon, Tutum*

PEDAGOGICAL FORMATION PROGRAM STUDENTS ‘ATTITUDES TOWARDS TEACHING PROFESSION

Abstract

Pedagogical skills subjects have started to given to the students at the Faculty of Arts and Sciences again in order to gain the teaching knowledge and skills since 2010-2011 education years. Thus, two resources have been appeared and this has led to various discussions. One of the topics for discussion is the attitudes of students at the Faculty of Arts and Sciences towards the teaching profession. In this context, this research was done to provide scientific data to these discussions. Faculty of Arts and Sciences students’ step of learning, gender, education department, graduated high school, residence before coming to the university and choosing the education faculty at his/her university choices or not and such variables like this and including 38 proposals “ Teaching Profession Attitude Scale” with attitudes towards teaching profession were determined.

The research scope was consisted of 214 graduated students at third grade had pedagogical formation subjects in 2010-2011 years fall semester at Kırıkkale University. In the statistical

analysis determined that the students' attitudes were differed in various variables.

Key words: *Teaching Profession, Arts and Science Faculty Students, Pedagogical Formation Attitude*

1. Giriş

Tutum; en genel tanımı ile kişinin belli bir insana, gruba, nesneye, olaya vb. yönelik olumlu veya olumsuz bir şekilde düşünmesine, hissetmesine veya davranmasına yol açan oldukça istikrarlı, yargısal eğilimdir (Budak, 2005). Kağıtçıbaşı (1988:84)'na göre tutum, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce duyu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir. Psikolojik nesnelerin iyi-kötü, hoş-ahoş değil şeklinde değerlendirmeleri tutumlar ile ifade edilir (Ajzen, 2001).

Aiken (2000)'e göre belirli bir nesne, durum, kurum ya da kişi için olumlu veya olumsuz tepki verilmesini sağlayan öğrenilmiş yatkınlıklardır. Bu tanımlara göre kişinin yaşantıları, düşündükleri ve sahip olduğu koşullar etkileşimde olduğu varlıklara, durumlara, olaylara, kavramlara ve toplumsal yaşam rolleri olan mesleklere yönelik tutumlarının oluşturulmasını sağlamaktadır. Tutumlar insanların davranışlarını tahmin etmede önemli faktörlerden birisi olduğundan (Ajzen ve Fishbein, 1977), mesleğe yönelik sahip olunan tutumun yönü pozitif olduğunda bireylerin mesleklerinde ortaya koyacağı performans ve gösterdikleri başarı yüksek seviyede olabilirken, tersi durumlarda da başarısızlıkları söz konusu olabilmektedir. Bu bağlamda bakılacak olursa; meslek seçiminde bireylerin sahip olduğu özellikler ve seçtiği mesleğe yönelik tutumları önemli rol oynamaktadır. Bireylerin bir mesleği nitelikli olarak yerine getirebilmeleri için gerekli olan bilişsel ve beceri boyutlarının yanı sıra duyuşsal olarak da hazırbulunuşluğa sahip olması gerekmektedir. Bu hazırbulunuşluk büyük ölçüde tutum boyutu ile ilgilidir ve iş doyumunun yüksek olmasında etkilidir.

Bireyin sosyal ve ekonomik yaşamında sorumluluk yüklenmesiyle meydana gelen yaşamsal bir etkinlik olan meslek, toplumsal yaşam gereği bireylerin ilgi ve yetenekleri ile ortaya çıkmaktadır (Gündüz 2003, Erden 2005). Yanikkerem ve ark. (2004) 'na göre meslek, bireylerin hayatını kazanmak için yaptığı, kuralları toplumca belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan bilgi, becerilere dayalı etkinlikler bütünüdür. Kişi mesleği sayesinde kimlik edinebilir, etraftan saygı görür, başkaları ile ilişki kurar, toplumda bir yer edinir ve işe yaradığı duygusuna sahip olur (Kuzgun 2000). Bu tanımlara göre meslek, hem bireysel hem de toplumsal açıdan önemli bir konuma sahiptir. Bazı meslekler bilgi ve beceri alanları dışında duyuşsal olarak bazı yeterlikler gerektirmektedir. Bu yeterlikler bireyin o meslekteki başarısını da etkilemektedir. Bu mesleklerin başında da öğretmenlik gelmektedir. Öğretmenlik mesleğinin diğer mesleklerden belki de en büyük farkı duyuşsal boyutunun önemli bir şekilde başarılı olma da doğrudan etkili olmasıdır.

Hızlı gelişmelerin yaşandığı günümüzde, değişim sürecine uyum sağlayabilecek nitelikli bireyler yetiştirme görevi eğitim sistemine verildiğinden, öğretmenlik mesleği ön

plana çıkmaktadır. Eğitim sisteminin verimliliği, toplumun ihtiyacı olan nitelik ve nicelikte insan gücünün yetiştirilmesi ile doğru orantılı olduğundan öğretmen, eğitim sisteminin en stratejik parçalarından biri olarak kabul edilir (Aysu, 2007). Bu nedenle eğitim ve öğretimde kullanılan yöntem ve teknikler, araç ve gereçler ne kadar iyi organize edilirse edilsin, hedefler ne kadar iyi saptanırsa saptansın, eğer öğretmen yetersizse, eğitimden beklenen sonucun alınması mümkün değildir (Gündüz 2003, Sünbül 2005).

Öğretmen yeterliğini sağlayacak en önemli ölçütlerden birisi, mesleğe yönelik ilgidir. Bu ilgi düzeyi tutumun olumlu ya da olumsuz boyutunu ortaya koyar. Öğretmenlik mesleğine yönelik ilgisi yüksek olan bireyin, mesleğe ilişkin tutumu da olumlu olur. Öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları genel olarak onların mesleklerini sevmeleri, mesleklerine bağlı olmaları, toplumsal olarak mesleklerinin gerekli ve önemli olduğunun bilincine ulaşmaları ve meslekleri dolayısıyla kendilerini sürekli geliştirmek durumunda olduklarına inanmaları ile ilgilidir (Temizkan, 2008).

Mesleğe yönelik olumlu tutum takınan öğretmenin sahip olması öngörülen kişisel ve meslekî özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- * Alan bilgisi yeterlidir ve kendini sürekli geliştirir.
- * Sabırlı davranır, olaylar karşısında dayanıklıdır ve duygularını kontrol altında tutar.
- * Farklı inanç, görüş ve gruplara saygılı ve uzlaştırıcıdır.
- * Kendini geliştirmeye ve eleştirmeye açıktır.
- * Öğrencileri güdüleyici özelliklere sahiptir.
- * Öğrencilere karşı güvenilir, dürüst, objektif, sırdaş, dost, güler yüzlü, hoşgörülü ve sevecendir.
- * Liderlik, arabuluculuk, hakemlik, temsilcilik özelliklerine sahiptir.
- * Öğrencileri, velileri ve çevresini etkilemede başarılıdır.
- * Öğrencilerin problem çözme, sistematik ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye çalışır.
- * Öğrendiklerini pratiğe dönüştürebilen bireyler yetiştirir.
- * Öğrencileri bir üst öğrenime, topluma ve hayata hazırlamaya çalışır.
- * Öğretim ve öğrenmeyle ilgili son gelişmeleri izler ve sınıfta uygulamaya çalışır.

Bu yeterlikleri sağlamak için, öğretmenlerin eğitim sisteminin amaçlarını iyi kavramış, bu amaçlara gidecek yolları doğru tayin etmiş ve mesleğe pek çok yönden iyi hazırlanmış olmaları gerekmektedir. Yetiştirilme süreci olarak tanımlanan, öğretmenlerin mesleğe hazırlanması, tarihsel süreç göz önüne alındığında birçok uygulama ile gerçekleştirilmiştir.

Öğretmen yetiştirilmenin ilk formal uygulaması Tanzimat Dönemine uzanmaktadır.

1839 Tanzimat Fermanı ile başlayan eğitim ve öğretim konularındaki yenileşme hareketleri sonucunda yaygınlaştırılan okullara öğretmen yetiştirmek amacıyla, 1848'de Darülmualimin (Erkek Öğretmen Okulu) açılmıştır. Sayıları 12 bini bulan Sıbyan Mekteplerine öğretmen yetiştiren Erkek İlk Öğretmen Okulları diğer adı ile Darülmualimin-i Sıbyan'ların açılması ise 1868'de gerçekleşmiştir. Aynı tarihte Darülmualiminler, Darülmualimin Rüştî adını almıştır. 1870 yılında Rüştîlerde görev yapacak kadın öğretmenler için Darülmualimat (Kız Öğretmen Okulu) açılmıştır. 1892'den itibaren lise düzeyindeki okullara öğretmen yetiştirmek üzere Darülmualimin-i Aliye (Yüksek Öğretmen Okulu) kurulmuştur. Bu okullar Cumhuriyetin ilanından sonra, 1924'ten itibaren Yüksek Muallim Mektebi adı altında sayıları artarak çalışmaya devam etmiştir. Aynı dönemde ortaokulların öğretmen ihtiyacı, 1926'da Konya'da kurulum, 1927'de Ankara'ya taşınan Gazi Orta Muallim Mektebi adlı okuldan karşılanmaya çalışılmıştır. 1942'de kurulan Yüksek Köy Enstitülerinin kapatılması ile bu kurumun yetkileri Gazi Öğretmen Okulu'na devredilmiş, 1946'da Eğitim Enstitüsü adlı öğretmen okulları kurulmuştur. 1970'ten sonra Yüksek Öğretmen Okulları kapatılmış, 1978'de Eğitim Enstitüleri'ne Yüksek Öğretmen Okulu adı verilmiştir.

Yukarıda belirtilen öğretmen yetiştirme modelleri dışında uzun süreli olmayan konjonktürel özellikli çeşitli uygulamalara da gidilmiştir. Bu uygulamaların göze çarpanları şu şekilde ele alınabilir: 1960'ta Yedek Subay Öğretmen uygulaması adı altında lise ve dengi okuldan mezun olanların gördükleri bir kursu takiben askerliklerini köy öğretmeni olarak yapması sağlanmıştır. 1974-1975 öğretim yılında, Mektupla Yüksek Öğretim Merkezi kurulmuş, yaz aylarında kısa süreli derslerle öğretmen yetiştirilmiştir. 1975-1976 yıllarında Hızlandırılmış Programla Öğretmen Yetiştirme programı uygulanmış, üç ay gibi kısa bir sürede otuz binin üzerinde kişiye öğretmenlik diploması verilmiştir. Ancak bu yöntemlerin hiç birisi uzun soluklu olmamıştır. 1982 yılında YÖK'ün kurulması ile Eğitim Enstitüleri, Eğitim Fakülteleri adı ile üniversitelere bağlanmıştır (Akyüz, 2010). Böylece öğretmen yetiştirme üniversitelerde; fen-edebiyat fakültelerinde öğrencilere pedagojik formasyon dersleri vererek ve eğitim fakültelerinde olmak üzere iki ayrı kaynakla gerçekleşmiştir.

Öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere izlenen politikalar ve uygulamalar öğretmen açığı gideremediği için farklı dönemlerde öğretmen ihtiyacının karşılanması amacıyla eğitim fakültesi mezunu olmayanların öğretmen olmasını sağlamak amacıyla çeşitli sertifika programları açılmıştır¹. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), öğretmenlik sertifika programları konusunda, 04.11.1997 Tarih ve 97, 39, 2761 sayılı ka-

1. *Öğretmen açığının giderilmesi için 1997 yılında alınan bir karar ile hiçbir şekilde öğretmenlik formasyonu olmayan otuz bine yakın üniversite mezunu öğretmen yapılmıştır. İlköğretim kademesinde istihdam edilen bu kişilerin büyük bir çoğunluğu daha sonra kurumlar arası geçiş yaparak kendi alanlarındaki memuriyetliklere geçmiştir. Kesinlikle bilimin kabul etmeyeceği bu uygulama, Türkiye'de eğitim genelinde ve öğretmen yetiştirme özelinde siyasi popülizm ne kadar aymaz olabileceğini göstermiştir. Aynı yıllarda eğitim fakültelerinin açılmasını hızlandıran sistem, günümüzde öğretmen fazlalığına ve binlerce öğretmenin işsiz olarak sınavlara hazırlanmasına da neden olmuştur.*

rarlarıyla öğretmen yetiştirmede yeniden yapılandırmaya gitmiştir. Yeniden yapılanma içerisinde YÖK ortaöğretim alan öğretmenliği için öğretmenlik sertifika programlarının uygulamadan uzak, içerik ve süre açısından yetersiz olduğunu ileri sürerek tezsiz yüksek lisans programlarını uygulamaya koymuştur. Bu programlar eğitim fakültesi öğrencileri için 3,5+1,5 yıl, fen-edebiyat fakültesi mezunları için 4+1,5 yıl olmak üzere iki şekilde yürütülmüştür. Bu kararı takiben tüm öğretmenlik sertifikası programları kapatılmıştır. (YÖK, 1997).

Öğretmen yetiştirmede yapılan son değişiklik, YÖK genel kurulunun 2010 yılında aldığı karar ile gerçekleşmiştir. Buna göre, tezsiz yüksek lisans programları kaldırılarak yerine tekrar pedagojik formasyon eğitimi getirilmiş, fen-edebiyat fakülteleri son sınıf öğrencilerinin ve beşinci yarıyılında olan öğrencilerin de formasyondan yararlanmasını sağlayacak not ortalamasını da göz önünde bulunduran 9 kriter yürürlüğe girmiştir.

Bu kararlara göre, eğitim fakültesinden mezun olan öğrenciler ile fen-edebiyat fakültesi mezunu olup pedagojik formasyonu başarı ile tamamlayan öğrenciler, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan ‘Milli Eğitim Bakanlığı’na Bağlı Eğitim Kurumlarına Öğretmen Olarak Atanacakların Atamalarına Esas Olan Alanlar İle Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Programları ve Aylık Karşılığı Okutacakları Derslere İlişkin Esaslar’ı sağladıkları takdirde öğretmenlik için başvuruda bulunabilmektedirler.

Ancak bu düzenlemeler fen-edebiyat fakültesi çıkışlı pedagojik formasyon eğitimini tamamlamış öğrencilerin öğretmenlik mesleğine tutumları hakkında kesin bir bilgi vermemektedir. Bunun yanında, öğretmenlikte çok önemli bir yeri olan meslek sevgisi, hizmet duygusu, meslek ruhu ve güdülenme (motivasyon), getirilen tezsiz yüksek lisans modeliyle kazandırmayacağı (Kavcar, 2002) ve benzeri bazı düşünceler, konu ile ilgili pek çok araştırma yapılmasına sebep olmuştur. Yapılan çalışmalara göre tezsiz yüksek lisans programının öğretmenliğe ilişkin tutumlarda bir etkisinin olmadığı, fen-edebiyat fakültesi mezunları ile eğitim fakültesi mezunlarının öğretmenliğe yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık olmadığı, tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğrencilerin öğretmenlik mesleğine olumlu görüşlerinin olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Sarı, 2010; Kavcar ve diğerleri, 2007; Yıldırım, 2003; Yüksel, 2004; Semerci, 2004; Gürbüz ve Kışoğlu, 2007; Yüksel, 2004)

Bu çalışmada, pedagojik formasyon eğitiminin birinci yarıyılına devam eden fen-edebiyat fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, cinsiyet, öğrenim düzeyi, öğrenim görülen bölüm değişkenleri açısından belirlenmeye çalışılacaktır.

1.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı; öğretmenlik mesleğinde başarı ve doyum sağlamada çok önemli bir boyut olan mesleki tutumun fen-edebiyat fakültesi öğrencilerindeki düzeyini çeşitli değişkenlere göre belirlemektir.

Türkiye’de öğretmen yetiştirme alanında yıllardır çeşitli uygulamalara yer veril-

miştir. Öğretmen yetiştirmede farklı eğitim kurumlarından (öğretmen okulu, öğretmen enstitüsü, eğitim fakültesi gibi) yararlanılmış, son yıllarda uygulamaya konulan çeşitli programlarla öğretmen yetiştirmeye hız verilmiştir. Ancak yapılan her değişiklik beraberinde tartışmaları getirmiştir. Günümüzde uygulaması yapılan pedagojik formasyon eğitimi, öğretmen yetiştirme sürecinde eğitim fakültesi dışındaki akademik birimlerden yetişen veya yetişmiş öğrencilere öğretmen olma imkânı sağlamaktadır. Ancak bu durum uygulanan programın yeterliğinden ve yönteminden yetişen aday öğretmenlerin mesleki yeterlikleri ve mesleğe yönelik tutumlarına kadar pek çok açıdan tartışma konusu² olmaktadır. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının düşük olduğuna dair yapılan tartışmaların çıkış noktası olduğu bu çalışmanın, yapılan tartışmalara ilişkin somut bir sonuç niteliği taşıması yönünden önemli olduğu düşünülmektedir. Elde edilen sonuçlar öğretmen adaylarının mesleki tutumlarının belirlenmesi, öğretim programlarının hedef ve içeriklerinin yeniden düzenlenmesinde ve mesleğe dönük olumlu tutumu artırıcı önlemlerin alınmasında önemli veriler oluşturacaktır.

2. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın türü, evreni ve örnekleme, verilerin toplanması ve verilerin analizi konularına değinilmiştir.

2.1. Araştırmanın türü

Pedagojik formasyon alan fen-edebiyat fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma, “tarama modeli” şeklinde düzenlenmiştir. Bu model, geçmişte ve halen var olan durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Tarama modeli daha çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü ya da ondan alınacak örnek ya da grup üzerinde yapılmaktadır (Karasar, 1998). Tarama modelinde geniş bir alana ulaşma imkânı vardır. Bu model de anketlerden yararlanılabilir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2010-2011 eğitim öğretim yılında Kırıkkale Üniversitesi’nde formasyon eğitimi alan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini 2010-2011 öğretim yılı güz döneminde Kırıkkale Üniversitesi’nde pedagojik formasyon dersleri alan 214 öğrenci oluşturmuştur. Bu öğrencilerden 99’u üçüncü sınıf öğrencisi, 115’i mezun öğrencidir.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri Çetin (2006) tarafından geliştirilen Öğretmenlik Mesleği Tu-

2. Bu eleştirilere uç bir örnek Kavcar tarafından yapılmıştır: Öğretmenlik “öğretmen olmayı önceden hiç düşünmeyenlerin, öğretmenlikle ilgili hiçbir ders almayanların ya da salt ticaret amacı güden paralı formasyon sertifikası alanların yapacakları meslek değil”dir (1998, s.14).

tum Ölçeği (ÖMTÖ)'den yararlanarak toplanmıştır. Ölçek beşli likert tipi 35 maddeden oluşmaktadır. ÖMTÖ'nün Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı Çetin (2006) tarafından .95 olarak bulunmuş, bu çalışmada ise ölçeğe ilişkin Cronbach Alfa katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca araştırmanın amacına paralel olarak ölçeğe öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek üzere altı maddelik bir bölüm eklenmiştir.

2.4. Verilerin Çözümlemesi

Çalışmada öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla kullanılan ölçme aracından elde edilen veriler öğrencilerin demografik özellikleri olan;

- Öğrenim basamağı,
- Cinsiyet,
- Öğrenim görülen bölüm,
- Mezun olunan lise,
- Üniversiteye gelmeden önce yaşanan yerleşim birimi,
- Üniversite tercihinde eğitim fakültesinin yer alması veya alması veya alması değişkenlerine göre analiz edilmiştir.

Uygulanan ölçeklerden elde edilen verilerin çözümlemesinde SPSS 15.0 (The Statistical Packet for The Social Sciences) programından yararlanılmıştır. Araştırmada aritmetik ortalama ve standart sapma; demografik özelliklere bağlı olarak oluşturulan gruplar arasındaki farklılığı gözlemlemek amacıyla yönelik olarak t- testi, tekyönlü varyans analizleri (ANOVA) ve Fisher testinden faydalanılmıştır.

3. Bulgular Ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde verilerin analizinden elde edilen bulgular, tablolar ve grafikler şeklinde verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları t-testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre erkek öğrencilerin mesleğe yönelik tutumu kız öğrencilerden daha olumludur ($t(214)=3,76; p=0,00$). Şimşek (2005)'in yaptığı "Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları" adlı çalışmada öğretmenlik mesleğinin statüsüne dönük farklı bir sonuç ortaya çıkmış kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha olumlu tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Yüksel (2004)'ün yaptığı çalışmada cinsiyetler açısından öğrencilerin öğretmenliğe yönelik tutumları incelendiğinde anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Cinsiyete Göre Analizi

Cinsiyet	N	<i>X X</i>	s	sd	t	p
Kız	143	75,16	15,49	212	3,76*	,000
Erkek	71	84,27	18,83			

*p<0,05

Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik toplam tutum puanları öğrencilerin bulunduğu öğrenim basamağına (3. sınıf – mezun) göre analiz edilmiştir. Formasyon öğrencilerinin öğrenim düzeyine göre, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında fark bulunmamıştır ($t(214)=0,208$; $p=0,835$). Bu sonuca göre, öğrencilerin öğrenim düzeyi öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında bir farklılık yaratmamıştır.

Tablo 2: Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Öğrenim Düzeyine Göre Analizi

Öğrenim	N	<i>X X</i>	s	sd	t	p
3.Sınıf	99	78,45	17,30	212	,208	,835
Mezun	115	77,96	17,14			

Öğrencilerin, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının öğrenim gördükleri veya mezun oldukları bölüme göre farklılık gösterip göstermediği varyans analizi ile incelenmiş ve yapılan analizin sonuçlarına göre, gruplar arasında fark bulunmuştur. Yapılan Fisher testine göre, Türk Dili ve Edebiyatı öğrencilerinin/mezunlarının Kimya ve Matematik öğrencilerinden/mezunlarından; Tarih ve Fizik bölümü öğrencilerinin/mezunlarının ise Kimya öğrencilerinden/mezunlarından düşük tutuma sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 3: Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Öğrenim Gördükleri/Mezun Oldukları Bölüme Göre Analizi

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	5618,00	8	702,25	2,512*	,013	TDE- Kim.-Tar., Fiz.
Grup İçi	57028,83	20	279,55			
Toplam	62646,83	212				

*p<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerin, 150'si genel lise, 23'ü fen veya anadolu lisesi, 8'i mesleki veya teknik lise, 4'ü özel lise, 29'u ise adı geçen liseler dışındaki lise tür-

lerinden mezundur. Araştırmanın verileri lise türü değişkenine göre analiz edilmiş, sonuçta anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir ($F(4,209)=1,580$; $sig.=0,181$). Bu sonuca göre tüm lise türleri, öğrencileri öğretmenlik mesleğine eşit şekilde hazırlamaktadır, yorumu yapılabilir. Şimşek (2005)'in yaptığı araştırma sonuçları ile bu sonuçlar arasında paralellik bulunmaktadır.

Tablo 4: Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Mezun Oldukları Lise Türüne Göre Analizi

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1844,25	4	461,06	1,580	,181
Grup İçi	61004,83	209	291,88		
Toplam	62849,08	213			

Araştırmanın alt problemlerinden bir diğeri öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının üniversiteye gelmeden önce buldukları yerleşim birimine göre değişip değişmediğidir. Yapılan analize göre, öğrencilerin üniversiteye gelmeden önce buldukları yerleşim birimine göre, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında anlamlı fark saptanmamıştır ($F(4,209)=0,049$; $sig.=0,995$). Sonuçlar Tablo5'de gösterilmektedir. Bu sonuca göre, yaşanan coğrafyanın öğretmenlik mesleğine karşı tutum oluşturmada herhangi bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 5: Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Üniversiteye Gelmeden Önce Barındıkları Yerleşim Birimine Göre Analizi

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	58,93	4	14,73	,049	,995
Grup İçi	62790,15	209	300,43		
Toplam	62849,08	213			

Araştırmada yapılan analizlerden sonuncusu öğrencilerin üniversite tercihinde eğitim fakültesi bulunma durumuna bağlı olarak mesleğe yönelik tutumlarının incelenmesine yöneliktir. Bu amaca yönelik olarak yapılan t-testinin sonuçlarına göre üniversite tercihinde eğitim fakültesi bulunmayan formasyon öğrencilerinin, tercihlerinde eğitim fakültesine yer vermiş öğrencilerden olumlu tutuma sahip oldukları görülmüştür ($t(212)=4,30$; $p=0,00$).

Tablo 6: Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Üniversite Tercihinde Eğitim Fakültesinde Bulunup Bulunmamasına Göre Analizi

Tercih	N	$\bar{X}$	s	sd	t	p
Var	124	74,05	14,71	212	4,302*	,000
Yok	90	83,88	18,71			

4. Tartışma ve Sonuç

İnsan yetiştirme görevini yüklenmiş olan öğretmenlik mesleği, bu yönüyle diğer mesleklerden ayrılır. Bu özelliği ile toplumsal statüsü yüksek olan ve saygın bir yere sahiptir. Bu saygınlığın korunması da yine öğretmenlere bağlıdır. Bu bağlamda göz önünde bulundurulması gereken iki nokta vardır: Öğretmenin yetiştirilmesi ve öğretmenlerin mesleğe olan tutumları. Bu iki faktör etkileştiğinde başarılı öğretmenlerin ve başarılı bir öğretim sürecinin oluşması olasıdır.

Türkiye’de öğretmen yetiştirmenin tarihi geçmişi incelendiğinde çok çeşitli kaynakların kullanıldığı görülecektir. Bazı uygulamalar dönemsel olarak popülist karar vericilere pragmatik sonuçlar vermiş olsa da uzun vadede Türk öğretmen yetiştirme geleneğine hiç bir katkı sunmamıştır. Siyasi aymazlığın had safhaya dayandığı kimi uygulamalarda ise eğitim bilimlerinin tüm kuram ve öğretileri hiçe sayılmış ve öğretmenlik mesleğine zarar verilmiştir. Geçmişte böylesine karmaşık ve politize olmuş öğretmen yetiştirme sistemimize eğitim fakülteleri dışında öğretmen yetiştiren birimleri de eklediğimizde çeşitli problemlerin çıkma olasılığı artmaktadır.

Bu çalışmada daha önceki dönemlerde uygulanmış ve günümüzde de geri dönüş yapılan fen-edebiyat fakültesi öğrencilerine yönelik pedagojik formasyon uygulamasını öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları bağlamında ele almak amaçlanmış, fen-edebiyat fakültesi 3. sınıf öğrencileri ile fen-edebiyat fakültesi mezunu öğrencilerine ait öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar; öğrenim basamağı, cinsiyet, öğrenim görülen bölüm, mezun olunan lise, üniversiteye gelmeden önce yaşanan yerleşim birimi ve üniversite tercihinde eğitim fakültesinin yer alması veya almaması değişkenlerine göre belirlenmeye çalışılmıştır.

Sonuçta, öğrencilerin mesleğe yönelik tutumları arasında cinsiyet, öğrenim görülen/mezun olunan bölüm ve üniversite tercihinde eğitim fakültesi yer alıp almaması değişkenleri yönünden farklılık olduğu görülmüştür.

Buna göre, erkek öğrencilerin mesleğe yönelik tutumu kız öğrencilerden daha olumludur. Bu sonuç; Çetinkaya(2007), Yüksel (2004) ve Gürbüz ve Kışoğlu (2007)’nun çalışmaları ile çelişmektedir. Bu durum; çelişen çalışmaların yapıldığı dönemden günümüze kadar erkek öğrencilerin tutumunda olumluya doğru bir gidış olduğu, sonuçta da kız öğrencilerden daha olumlu tutuma sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. Ancak bu sonucun sebeplerinin daha derinlemesine ortaya çıkarılması için, bu konu ile ilgili farklı örneklerle yapılacak çalışmalara ağırlık verilebilir.

Çalışmadan çıkan çarpıcı sonuçlardan birisi de öğrencilerin 90'ına zıt olarak, 124'ünün üniversite tercihinde eğitim fakültesi bulunmasına rağmen, bu grubun mesleğe yönelik tutumunun diğer gruba göre daha düşük çıkmasıdır. Bu sonuca göre, öğretmenlik mesleğine yönelik bazı öğrencilerde üniversiteye girmeden önce olumlu bir tutumun olduğu, diğerlerinde ise bu tutumun çeşitli etmenlerle üniversiteye girdikten sonra daha yüksek düzeyde oluştuğu söylenebilir. İleride bu etmenleri açıklığa kavuşturacak çalışmalar ortaya konabilir.

Ölçekte yer alan demografik özelliklere göre, çalışmaya katılan 214 öğrenciden 150'si genel liseden, 23'ü fen veya anadolu lisesinden, 8'i mesleki veya teknik liseden, 4'ü özel liseden, 29'u ise adı geçen liseler dışında kalan diğer lise türlerinden mezundur. Çalışmaya katılan öğretmen lisesi mezunu öğrenciye rastlanmamıştır. Mezun olunan lise türüne göre yapılan analizler sonucunda, mezun olunan lise türünün mesleğe yönelik tutumları etkilemediği ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlara göre, öğretmen liseleri dışındaki lise türlerinin tamamının öğrencileri öğretmenlik mesleğine yönlendirmede aynı düzeyde etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç da üniversiteye gelmeden önce barınılan yerleşim birimine göre (köy, kasaba, ilçe, il, büyükşehir) öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun farklılık göstermemesidir. Bu sonuç, öğrencilerin ortalama tutum puanına sahip oldukları bulgusu ile yorumlandığında, yaşanan coğrafyaya göre öğretmenlik mesleğine verilen önemin benzerlik gösterdiği ve değişmediği sonucuna ulaştırılabilir.

Öğrencilerin öğrenim gördüğü/mezun olduğu bölüme göre, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklılaştığı sonucu ise araştırmamızın bir başka sonucudur. Buna göre; Kimya ve Matematik bölümü formasyon öğrencileri Türk Dili Edebiyatı bölümü formasyon öğrencilerinden, Kimya bölümü formasyon öğrencileri ise Tarih ve Fizik bölümü formasyon öğrencilerinden daha olumlu tutuma sahiptir.

Daha sonra yapılacak araştırmalarda, fen-edebiyat fakültesi öğrencilerinin pedagojik formasyon olarak öğretmen adayı olmak isteme nedenleri derinlemesine araştırılabilir. Daha büyük gruplar ile farklı değişkenler açısından öğretmenlik mesleğine yönelik tutum incelenebilir. Fen-edebiyat fakültesinde öğrenim görüp, pedagojik formasyon alma hakkına sahip olmayan öğrenciler (hazırlık, birinci sınıf ve ikinci sınıf) ile ilgili olarak benzer konularda çalışmalar gerçekleştirilebilir. Bu öğrencilerin meslek ve gelecek kaygıları düşük iken, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları araştırılabilir.

5. Kaynaklar

1. Aiken, R. L. (2000). *Psychological Testing and Assessment*, Tenth Edition. Allyn and Bacon, Boston.
2. Ajzen I. (2001). *Nature And Operation Of Attitudes*. *Annual Review Of Psychology*, 52, 27-58.

3. Ajzen, I. & Fishbein, M. (1977). Attitude-behavior relations: A theoretical analysis and review of empirical research. *Psychological Bulletin*, 84(5), 888-918.
4. Akyüz, Y. (2006) *Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000 – M.S. 2006*, Pegama Yayıncılık, Ankara.
5. Aysu, B. (2007) *Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutumlarının İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
6. Budak, S. (2005) *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara
7. Gündüz, H. B. (2003) *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Editör: Mehmet Durdu Karşı, Pegema Yayınları, Ankara
8. Gürbüz, H. ve Kışoğlu, M. (2007) Tezsiz yüksek lisans programına devam eden fen-edebiyat fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, *Erzincan Eğitim Dergisi*, Cilt:9, Sayı: 2
9. Kağıtçıbaşı, Ç. (1988). *İnsan ve İnsanlar*, Evrim Basım Yayım, İstanbul.
10. Karasar, N.(1998) *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara, 1998.
11. Kavcar,C.(2002) Cumhuriyet döneminde dal öğretmen yetiştirme, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt: 32, Sayı:1-2
12. Kavcar, C.(1998) *Türkçe eğitimi ve sorunları*, Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi, 65.
13. Kuzgun, Y. (2000). *Meslek Danışmanlığı (2. Baskı)* Ankara: Doğu Matbaacılık
14. Şenel, H.G., Demir,İ., Sertelin, Ç. ve diğerleri. (2004) Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 15.
15. Şimşek, H. (2005) Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi* 2(1)
16. Yanıkerem, E., Altınparmak, S. ve Karadeniz, G. (2004). Gençlerin meslek seçimini etkileyen faktörler ve benlik saygıları. *Nursing Forum Dergisi*.7(2):61- 62.
17. Tambağ, H. (2007) Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Öğrencilerin Bu Programa İlişkin Görüşleri Nelerdir? Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
18. Temizkan M. (2008) Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir araştırma, *Türk Bilimleri Dergisi* 6(3).
19. Yüksel, S. (2004) Tezsiz yüksek lisans programının öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarına etkisi, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 17, Cilt: 2.